

Centre d'Estudis de la Conca de Barberà

Notes i ressenyes bibliogràfiques

Diversos autors

Biografies

-«Necrològica del molt il·lustre senyor Florenci Giralt Palau, canonge», *Església de Tarragona. Butlletí Oficial de l'Arquebisbat* (Tarragona), 2 (febrer 2011), p. 74-75.

Nota biogràfica d'aquest prevere nat el 1917 al Vilet (Sant Martí de Maldà), ordenat sacerdot el 1942. Durant els anys 1943-1946 fou ecònom de la parròquia de les Piles i encarregat de Biure de Gaià. Fou nomenat canonge de la catedral de Tarragona el 1981 i dirigí el *Full Parroquial* des dels seus inicis. Morí el febrer del 2011.

GP.

-Manel GÜELL-SALVADOR-J. ROVIRA (coord.), *Biografies de Tarragona*, vol. 2, Benicarló, 2011.

En aquest segon lliurament del volum localitzem els següents personatges vinculats amb la Conca de Barberà:

Benjamín de Arriba i Castro (Lugo, 1886 – Barcelona, 1973), arquebisbe de Tarragona (1949-1970). Entre d'altres intitucions fundà el Col·legi Mare de Déu de la Mercè de Montblanc (1953). Fou nomenat fill adoptiu de la vila ducal.

Pere Batlle Huguet (Reus, 1907 – Tarragona, 1990), prevere i historiador. Fou vicari de Santa Maria de Montblanc.

Sanç Capdevila Felip (Maldà, 1883-1932), prevere, arxiver i historiador. Fou ecònom de Forès. Col·laborà amb articles d'història a la revista *Aires de la Conca* (Montblanc).

Llinatge Castellví (Montblanc, s. XVIII – Tarragona, s. XIX). S'esmenten a diferents nobles de Montblanc.

Francesc Cortiella Òdena (Vilaverd, 1933 – Tarragona, 1987), mestre de primària de Rojals i professor universitari especialitzat en l'època medieval. Escriví entre d'altres obres, la *Història de Vilaverd* (1982).

Bruno Gallart Pardo (Tarragona, 1941), escultor. Treballà al monestir de Poblet (pinacles del cimbori i relleu de sant Bernat).

Joan Masalles Miquel (Montblanc, 1782 – Tarragona, 1847), comerciant d'aiguardent, casat amb Maria Vinyes. Adquirí propietats desamortitzades a Montblanc i Tarragona.

Manuel de Montoliu i Togores (Barcelona, 1877-1961), filòleg i crític literari. Sotspresident del Patronat de Poblet.

Francesc Potau Foraster (Vimbodí, 1859 – Barcelona, 1933), casat amb Teresa Juni. Fou fabricant de sabates i botiguer.

José Sánchez Real (Màlaga, 1918 – València, 2008), professor i historiador vinculat familiarment amb Montblanc, vila de la qual investigà i divulgà el passat.

Albert Talavera Sabater (Sarral, 1893 – Tarragona, 1970), advocat i polític. Fou impulsor del moviment cooperatiu de la Conca de Barberà, alcalde i regidor de Montblanc (1931, 1934) i comissari delegat de la Generalitat de Catalunya a Tarragona (1936).

Eustaqui Vallès Delmàs (Tarragona, 1934), restaurador i escultor. Treballà a Santa Coloma de Queralt.

GP.

Història de l'art

-Joan YEGUAS GASSÓ, «La trajectòria de l'escultor barroc Joan Grau», *Estudis de Constantí* (Constantí), 27 (2011), p. 55-66.

Biografia artística de l'escultor Joan Grau, nascut a Constantí el 1608 i mort a Manresa el 1685.

Tot i tenir el seu taller a Manresa, la seva activitat es troba documentada en diferents comarques a part del Bages, com la Segarra, l'Urgell, el Solsonès, el Priorat i, també, la Conca de Barberà. En aquesta darrera, de manera especial intervé al monestir de Poblet, on, entre el 1659 i el 1673, treballa a les tombes dels Cardona, els reliquiariis dels laterals del presbiteri i els penjolls de l'altar major.

GP.

-Anna Isabel SERRA, «Els Tomàs, una nissaga de mestres de cases del final del segle XVIII», *Butlletí de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi* (Barcelona), XXIII-XXIV (2011), p. 93-102.

En el seguiment de l'autoria de les construccions arquitectòniques de la nissaga de la família de mestres d'obra del mil set-cents Tomàs, s'inclouen moltes referències de la Conca de Barberà, tant en edificacions civils (ponts i carreteres) com religioses (esglésies), especialment a Montblanc, Sarral i Vilaverd.

GP.

Història medieval

-Montserrat SANMARTÍ i Isabel COMPANYYS (ed.), *Actes municipals de Tarragona, 1400-1402*, Tarragona, 2011.

En aquest volum els alumnes de Paleografia de la Universitat Rovira i Virgili dels cursos 1991-1993, sota la coordinació de Montserrat Sanmartí i Isabel Companys, transcriuen i comenten els llibres d'actes municipals de la ciutat de Tarragona de començaments del segle xv.

Les referències a la Conca de Barberà són diverses. S'esmenta el manament del rei Martí I als prohoms i síndics de Tarragona per tal que es desplacin a l'Espluga de Francolí amb motiu del trasllat de les despulles de Pere III i Joan I al monestir de Poblet des de Barcelona (1401).

De Montblanc apareixen Pere Piles (1400) i Guillem de Nomdedéu (1400-1401), de Poblet el monjo Jaume de Pont (1401-1402) i de Santa Coloma de Queralt, la comunitat de preveres i Guillem d'Almenara (1401).

GP.

Història moderna

-Hèctor MIR LLORENTE, *El Codony a l'inici del segle XVI. Paisatge, economia i societat dels antics llocs i termes del Codony a partir d'un capbreu de 1510*, Premi Tarragonès d'Investigació, Tarragona, 2011.

Dins de l'estudi del capbreu de Vilallonga del Camp es parla de Joan i Elionor Aguader, habitants a Montblanc, els quals vengueren diverses peces de terra a Francesc Baldrich de Vilallonga del Camp entre el 1501 i el 1506 (p. 285).

GP.

-Isabel PLAYÀ, Montserrat ARTIGAU i Esperança TAULER, «Caracterització i estudi de la procedència de l'alabastre del retaule de l'altar major de Poblet», *Unicum* (Barcelona), 10 (2011), p. 85-95.

Anàlisi del guix alabastrí del retaule de Damià Forment obrat al segle XVI dins el monestir de Poblet des del punt de vista mineralògic, petrològic i geoquímic. Les mostres estudiades conclouen que procedeixen d'una mateixa unitat geològica i són compatibles amb la procedència de la zona de Sarraí; també s'ha documentat amb dades d'arxiu, tot i que les dades geoquímiques no són excloents d'altres àrees, com les pedreres de Saragossa, per exemple. Aquest article forma part del projecte d'investigació de Montserrat Artigau encaminat a assolir la tesi doctoral.

GP.

-Roser PUIG i TÀRRECH, *L'habitatge, una problemàtica sempre actual. Una anàlisi de la construcció a Reus al segle XVIII*, Tarragona, 2010.

En la publicació d'aquests capítols de la tesi doctoral de l'autora hi ha diverses referències documentals sobre la Conca de Barberà, així en el quadre de les p. 195-197 que relaciona als mestres de cases maridats a Reus entre 1760 i 1785 n'apareixen tres de Montblanc: Josep Barril (de pare pagès) el 1778, Martí Barrot Pàmies (de pare del mateix ofici) el 1781, l'arquitecte Mateu Murtra Miró (de pare fuster) el 1779 i, finalment, un de Forès, Josep Puig (de pare pagès), el 1769. A les p. 182-184 s'analitza una relació de persones que vivien de lloguer a inicis del segle XIX i en trobem 11 de la Conca de Barberà: 3 de Sarraí, 2 de Montblanc i un de l'Espluga, un de Forès, un de la Guàrdia dels Prats, un de Rocafort de Q., un de Santa Coloma i un de Vilanova de Prades. Més endavant, a la p. 207, s'esmenta la compra el 1767 de guix a Vilaverd per a la construcció de cases.

GP.

Història contemporània

-Felip CALVET-Teresa ROVIRA, *Bibliografia d'Antoni Rovira i Virgili*, Tarragona, 2010.

Aquest volum, realitzat en col·laboració de Dolors Comas Andreu i Maria Capdevila Font, cataloga tota l'obra coneguda d'aquest gran historiador i polític català (Tarragona, 1882 – Perpinyà, 1949). El recull s'inicià en els anys 1970 i 1973, però no ha estat fins ara que s'ha pogut completar. Referent a la Conca de Barberà, s'esmenta que Rovira i Virgili el 1923 va escriure un article sobre la pàtria i la llengua al setmanari *El Francolí* de l'Espluga de Francolí (p. 508) i entre 1948-1949 en va escriure tres a la revista *Nova Catalunya* de l'Havana que dirigia el montblanquí Josep Conangla i Fontanilles (p. 553).
GP.

-Ramon CLOSAS MESTRE, «De la rebotiga al laboratori: una nissaga d'apotecaris entre dues èpoques (1704-1956)», *Gimbernat. Revista Catalana d'Història de la Medicina i de la Ciència* (Barcelona), volum LII (2009), p. 61-77. (Versió digital: <www.ramc.cat> i <www.raco.cat/index.php/Gimbernat>).

Entre 1704 i 1956, set generacions d'apotecaris de l'Espluga de Francolí evolucionen, lligades als esdeveniments polítics i socials i de la professió de cada moment, des del compost artesanal al medicament industrial. Es tracta d'una nissaga que no destacarà en el camp científic o institucional, però sí que es mantindrà fidel a la farmàcia, a la botiga i al país.

Closas ressegueix la trajectòria des de Francesc Forès, fill del Vilosell, que s'establí a l'Espluga el 1725 a la plaça d'en Canós, fins a Josep M. Carulla i Canals, que va cloure aquella nissaga el 1954 a Barcelona, passant per tots els titulars apotecaris: Francesc estigué en actiu fins al 1753; el succeïren, entre 1753 i 1884, Ramon Forès, fill de l'anterior, i Ramon Anton Forès, nét. En no haver-hi descendència masculina una noia Forés es casà amb Josep Carulla, apotecari també, i segueixen el negoci els seus descendents: Ramon Carulla Forés i Artur Carulla Ambrós (de 1884 a 1944, amb farmàcia a l'Espluga fins al 1923, traslladat a Barcelona després). Finalment, es féu càrrec del negoci familiar el seu fill Josep M. Carulla i Canals.

VM.

Jordi CREUS VERNI, «Els crims de la Pobla de Ferran», *Urx* (Tàrrrega), 25 (2011), p. 457-484.

Crònica dels deu assassinats que el maig de 1928 perpetrà Josep Marimón a la Pobla de Ferran (Passanant) i el ressò que tingué en la premsa. Es descriuen els fets fins al moment en què el criminal fou localitzat i abatut. Seguint altres fils informatius relacionats amb el cas, ens topem

amb Dalí, assumptes de bruixeria, canvis en la llei de *vagos y maleantes* del codi penal espanyol de 1932 i una macabra llista emesa per l'oficina de l'Estadística de la Justícia dels Estats Units.

Inicialment es descriu la comarca, amb la intencionalitat de ressaltar la importància d'uns terrenys que foren lloc de batudes i rastrejos, en un afany desesperat per aturar l'assassí abans que no tornés a matar; en la persecució, hi participaren més de dos mil homes. La font d'informació és bàsicament d'hemeroteca. Com a diaris de consulta trobem *El día de Cuenca* (Cuenca), 30 de maig de 1928; *Diario de Reus* (Reus), 22, 23, 24 i 25 de maig de 1928; *La Vanguardia* (Barcelona), des del 22 fins al 30 de maig, excepte els dies 26 i 27, de 1928; *El País de Lérida*, (Lleida), 23 de maig de 1928; *El Imparcial* (Madrid), dies, 22, 23, 24, 25, 29 i 30 de maig i 19 de juny de 1928; *Diario ABC* (Madrid), des del 22 fins al 30 de maig, excepte els dies 26 i 27, de 1928; *El Heraldo de Madrid* (Madrid), dies 22, 23, 24 i 30 de maig de 1928; *El Siglo Futuro, diario católico* (Madrid), dimarts 22 i dimecres 23, de maig de 1928; *El Heraldo de Tortosa* (Tortosa), 22 de maig de 1928; *La Época* (Madrid), dies 21 a 24 de maig de 1928; *La Correspondencia Militar* (Madrid), 26 de maig de 1928; *The Argus* (Melbourne, Austràlia), 30 de maig de 1928, i *The Times* (Londres, Anglaterra), 30 de maig de 1928. I com a revistes i setmanaris: *Aires de la Conca* (Montblanc), 26 de maig i 9 de juny de 1928; *La Crònica Targarina* (Tàrraga), 26 de maig i 9 de juny de 1928; *Nuevo Mundo* (Madrid), 25 de maig i 1 de juliol de 1928, i *Mundo Gráfico* (Madrid), 30 de maig de 1928.

R.

-Josep M. GRAU I PUJOL, «Evacuats i refugiats de la guerra civil a l'Hospital Comarcal de Valls (1937-1938)», *Quaderns de Vilaniu* (Valls), 59 (2011), p. 49-71.

Estudi sobre els 256 refugiats que durant la guerra civil (1937-1938) foren hospitalitzats a Valls, dels quals un 27,3% eren originaris de Castella, un 19,5% del País Basc i un 11% de Catalunya, per esmentar els principals territoris.

A la pàgina 52 hi ha un quadre estadístic amb l'estimació de refugiats de diferents poblacions de la demarcació que podien assumir el novembre de 1936, i entre parèntesi el nombre real de desplaçats que hostatjà el desembre del mateix any. De la Conca hi apareixen Barberà, Blancafort, Rocafort de Queralt, Rojals, Sarral i Vallfogona de Riucorb.

A Conesa el febrer de 1937 s'esmenta que els refugiats procedien de Madrid i Màlaga. A Rocafort de Queralt el febrer de 1937 demanen el trasllat d'una noia per problemes psíquics. Els evacuats no tots residien a la capital de l'Alt Camp sinó a la resta de comarca com Alcover, Picamoixons, Vilabella, així com a les Muntanyes de Prades (Capafonts i Mont-ral) o la Baixa Segarra (Santa Coloma de Queralt).

De Montblanc el 1938 ingressa a l'hospital de Valls, Xavier Carreras Abellà. M.G

-Josep M. GRAU PUJOL-Francesc LLOBET FORNS, «Immigració de la Conca de Barberà a Tàrraga segons el padró d'habitants de 1825», *Nova Tàrraga* (Tàrraga), 3.398 (2 de setembre 2011), p. 66-67.

A través del buidatge del padró de 1825 de Tàrraga conservat a l'Arxiu Comarcal de l'Urgell, els autors analitzen els emigrants de la Conca de Barberà que en aquella data residien a la capital de l'Urgell (en total 37), dels quals un 51% eren homes i un 49% dones. Per procedència destaquen els de la Baixa Segarra, amb 23 individus, seguits dels de la Conca estricta: 14. Per localitats sobresurt Santa Coloma de Queralt, amb 11; Segura, amb 5, i Montblanc, amb 4. Al final s'adjunta un apèndix amb els noms i cognoms dels emigrants, la població de naixement, l'edat i l'any d'arribada, l'ofici i la família. Aquest article és disponible en versió electrònica a la biblioteca Tinet (<<http://www.tinet.cat>>).

M.G

-Josep M. GRAU I PUJOL, «Cartes de soldats de Constantí i la Selva del Camp des del front de guerra (1936-1938)», *Estudis de Constantí* (Constantí), 27 (2011), p. 141-166.

En aquest epistolari de milicians del POUM originaris de Constantí lluitant al front d'Aragó localitzem una carta datada a Novales (Osca) el 16 d'agost de 1936. S'esmenta que en el grup número 8, dirigit pel constantíenc Josep Gil, hi havia integrats tres soldats de Montblanc (p. 146).

M.G

-Josep M. GRAU I PUJOL, «Emigració del Camp de Tarragona i la Conca de Barberà a Vilanova i la Geltrú en el primer terç del segle XIX», *Del Penedès* (Vilafranca del Penedès), 25 (2011), p. 83-89.

Anàlisi del moviment migratori de les comarques del Camp de Tarragona i la Conca de Barberà a Vilanova i la Geltrú, a través del padró d'habitants de 1824.

En total es documenten 137 emigrants, dels qual s'aporten nom i cognoms, i professió, a més de l'edat i l'any d'arribada. De la Conca de Barberà, n'hi ha 19, dels quals 12 pertanyen a la Baixa Segarra, on destaca Santa Coloma de Queralt, i 7 de la Conca estricta.

R.

-Manel GÜELL, *La crisi de la Guerra del Francès (1808-1814) al Camp de Tarragona*, Tarragona, 2011.

Completa monografia sobre demografia entre els anys 1801-1820 de les quaranta poblacions que integren el Camp de Tarragona, amb una

especial atenció als estralls de la Guerra del Francès amb les estadístiques de baptismes, matrimonis, defuncions, expòsits i morts violentes. Amb base a la mitjana de naixements, calcula l'estimació d'habitants criticant, si s'escau, les dades conegudes de la lleva dels miquelets de 1795 o dels censos de 1819 i 1822. De les muntanyes de Prades, es detura en els casos de l'Albiol, la Mussara, la Riba i Siurana; molts d'aquests llocs reberen refugiats de la plana del Camp que contribuïren a augmentar les xifres de naixements, en contra la tendència de decreixement. En el cas de la Riba esmenta quatre morts per violència (tres el 1811 i una el 1812). L'autor argumenta que la mortalitat catastròfica adulta s'explica per la mateixa guerra o epidèmies i la infantil és més sensible a la fam i la pobresa. El 1809 es documenten febres tifoidals i el 1802-1805 d'altres tipus. El treball de Manel Güell, com bé diu Valentí Gual en el pròleg, és una combinació de capacitat de treball i rigor metodològic. Per als historiadors les dades presentades són de gran utilitat per establir comparacions amb altres comarques, com per exemple la Conca de Barberà.

GP.

-Josep SANTESMASES (coord.), *Les terres del Gaià a l'Arxiu Albert Bastardes*, Vila-rodonà, 2011.

Recull comentat de les fotografies realitzades en el primer terç del segle XX (1906-1931) pels germans Joan i Gabriel Roig i Font conservades a l'Arxiu Albert Bastardes. La Baixa Segarra hi té un protagonisme important amb imatges de Santa Coloma de Queralt (plaça i carrer Major, Santa Maria de Bell-lloc, el castell dels comtes, etc.) i vistes generals d'Aguiló, Figuerola de Santes Creus, Pontils, Sant Magí de la Brufaganya i Santa Pèrpetua de Gaià, entre d'altres. L'autoria dels textos és de Iolanda Vivancos, Dolors Saumell, Domènec Ribes, Josep Santesmasas, Maria Porter, Maribel Serra i Josep Zaragoza.

GP.

Onomàstica

-*Actes del XXXIII Col·loqui de la Societat d'Onomàstica (Montblanc 2006)*, Centre d'Estudis de la Conca de Barberà & Societat d'Onomàstica, Montblanc-Barcelona, 2012, 369 p.

El volum aplega les ponències i comunicacions del trenta-tresè Col·loqui d'Onomàstica que va tenir lloc a Montblanc els dies 21 i 22 d'octubre de 2006. Amb aquest simposi Montblanc ha realitzat la 2a Trobada d'Onomasticòlegs. La primera fou el 1979 en el context de cohesió organitzativa pel que feia a l'establiment de regularitat d'aquestes jornades, l'origen de les quals es trobava en la reunió fundacional de 1973, realitzada, també, a la mateixa comarca.

Els vint-i-sis treballs (entre ponències i comunicacions) que formen el text es divideixen en dos àmbits: etimologia (cinc recerques) i toponímia i antroponímia (vint-i-una investigacions). La ponència d'etimologia compta amb l'aportació de Carme Plaza Arqué («Els topònims de la Conca de Barberà a l'*Onomasticon Cataloniae*»); es tracta d'un treball on se sistematitza àmpliament el tractament que fa Joan Coromines, a la seva monumental obra onomàstica, de l'origen dels noms de la Conca de Barberà. Aquesta aportació té, doncs, un vessant historiogràfic per la seva voluntat de balanç sobre denominacions de llocs i de persones a la comarca.

Les dues ponències pertanyents a la segona àrea treball esmentada, són les del recentment finat Ramon Amigó Anglès («Uns reculls incipients de la Conca, no gaire coneguts») i d'Eugeni Perea Simón («L'onomàstica de la Conca de Barberà a través de la literatura»). La primera intervenció és igualment historiogràfica, a més de comptar amb contextualització biogràfica. Amigó, al·ludeix a la funció d'orientació efectuada per mossèn Albert Palacin i Artiga, el qual conegué l'onomasticòleg reusenc (1925-2011) en el marc del curs de llengua per correspondència organitzats al Fòrum Joventut de Reus. Efectivament, el professor Palacin organitzà uns grups de treball al col·legi montblanquí de la Mare de Déu de la Mercè. Aquests alumnes elaboraren tres volums sobre toponímia –entre el cursos 1980-1983–, l'àmbit territorial dels quals fou principalment la Conca. Ramon Amigó destaca el caràcter de referència per a recerques dutes a terme posteriorment.

El treball de Perea Simón, que darrerament focalitza part de les seves obres a partir de la relació entre literatura i territori –o com ell mateix ho defineix: «cartografia literària»–, fa un exhaustiu recorregut pels noms de persones i de lloc, a través de les evocacions escrites dels literats del territori o que hi han tingut relació. El treball ressegueix motius llegendaris sobre llocs, espais geogràfics i espais de sociabilitat. La proposta de Perea no fa altra cosa que subratllar el significat de construcció social de l'onomàstica, alhora que n'aprofundeix la relació susdita entre llengua i territori. Precisament, l'enfocament transversal d'aquest historiador riudomenc permet de ser relacionat amb destacades comunicacions del col·loqui. Així, el geògraf Joan Tort «humanitza» la geografia i tracta la relació entre espai, temps i el sentit del significat de noms i expressions. En aquest mateix sentit, és d'interès l'estudi de Jesús Bernat sobre el tractament cartogràfic, és a dir geopolític, dels llocs d'una vila del Maestrat, Vistabella. I en un altra direcció, Josep-Antoni Carrévalo, des de la Franja (Matarranya-Mequinensa) estableix les concepcions onomàstiques a través de la literatura popular d'aquest enclavament de la Franja. Finalment, Josep M. Vallès, vincula onomàstica i context polític sota el període republicà (1931-1938) i la immediata emergència de la dictadura francofalangista. També Núria Cavallé i

Josep M. Grau, i l'alforgenc Miquel S. Jassans, tracten, respectivament, de la grafia toponímica en primers diccionaris prenmatius del *vuicents* i de l'estudi dels noms de persones a partir de l'anàlisi d'un llibre testamentari del segle XIV. En conjunt, aquests treballs possibiliten de tractar l'onomàstica des del condicionament del context sociopolític i cultural, i permeten de fer-ne una anàlisi sociològica, superadora d'un tractament estrictament estadístic.

D'altres treballs metodològicament ben útils són els de Manuel Güell, Valentí Gual i Xavier Jorba i Antoni Mas, ja que a partir del buidatge de fonts primàries estableixen l'aportació sobre l'obtenció de referents toponòmics i antroponímics. Cal destacar, però, el cas d'Oriola, ja que a través de l'anàlisi d'un manuscrit del segle XVII, Mas i Miralles enllaça l'evolució lingüística dels cognoms amb la realitat d'ús social (sociolingüística) de la llengua en un territori de frontera.

Tretze de les comunicacions es poden circumscriure en treballs clàssics sobre l'origen, l'evolució i la implantació territorial del nomenclàtor onomàstic en diverses modalitats d'aplicació. L'ulldemolinenc Ramon Pere Anglès –deixeble de Ramon Amigó– aporta, en una etnografia, l'evolució del nom de la Pobla de Cérvoles, a partir de l'anàlisi exhaustiva de documentació arxivística entre el segle XIV i el segle XVIII.

D'altra banda, l'historiador Gener Gonzalvo, l'onomasticòleg també traspassat de fa poc, Francesc Sifre i Antoni Jaquemot Ballarin, tracten, respectivament, l'origen del topònim Poblet, l'estudi de lloc d'Anguera i la interessant configuració iberobasca d'un nom de riu.

Amb tot, cal destacar el treball dels filòlegs valencians Emili Casanova i Ramon Ferrer, una detallada anàlisi –entre onomàstica i demolingüística– sobre els antropònims de la Conca que es van estendre al conjunt de l'Antic Regne de València durant el seu període constituent a partir de les cartes de poblament medieval.

D'altres aportacions –Josep-Anton Bonet, Moisés Selfa, Ventura Castellvell, Grau Pujol i Puig Tàrrach, i Josep M. Grau i Perea Simón– elaboren estudis sobre toponímia de vilatges i l'adopció de renoms, i un original treball sobre noms d'animals a partir del buidatge dels censos canins.

Per acabar cal destacar dues especials edicions de recerques toponímiques, ambdues rescabades per l'historiador i arxiver Josep M. Grau Pujol. Es tracta del treball de l'escriptor Joan Sales sobre Vallclara (1954) i de la recerca sobre la toponímia d'Almoster d'Eufemià Fort i Cogul. La singularitat d'aquests treballs –a afegir a l'essencial valor de referent– rau en l'ús comparatiu que se'n pot fer, respecte a d'altres estudis homònims.

El volum que recull aquestes actes mostra, un cop més, que l'onomàstica no és pas una disciplina estrictament erudita i de cenacle. Es tracta d'una matèria que permet de contribuir decididament al

bastiment d'un imaginari col·lectiu per mitjà de la contextualització de noms de llocs i de persones; de noms que, com a símbols, actuen alhora com a memòria, ja que cada denominació oculta i representa un significat que sovint pot fer referència a la societat i cultura d'una comunitat. Els noms, els mots, *donen sentit* individualment i col·lectivament. També, però, l'actualització dels estudis onomàstics es veu circumscrita a la representació que en fa l'estat nació. Paga la pena, en aquest sentit, reflexionar adequadament el treball de Miquel Parella i Codina, «Topònimia a la xarxa: el tractament de la toponímia catalana a Internet». L'autor no únicament destaca la «immersió» de la topinímia en l'àmbit de la tecnologia de tipus nou, sinó que fonamentalment explicita –i això és el més destacat– la deformació (conscient) dels noms de lloc per part de l'estat (espanyol). Aquesta estratègia no és debades, ja que la violència simbòlica és un eficaç mitjà per mistificar i, a la fi, substituir un propi context imaginat. L'onomàstica, doncs, no és cap retòrica. X.F.T.

Abreviatures dels autors dels resums:

G.P. Josep M. Grau i Pujol
 M.G. Manel Güell
 R.R. Ramon Ribera
 V.M. Josep M. Vallès i Martí
 X.F.T. Xavier Ferré Trill
 R. Redacció